

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANAS KOKOTES [JULIANE KOKOTT]
SECINĀJUMI,
sniegti 2017. gada 4. maijā¹

Lieta C-106/16

Likvidējamā *Polbud-Wykonawstwo sp. z o.o.*

(Sąd Najwyższy (Augstākā tiesa, Polija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Brīvība veikt uzņēmējdarbību – LESD 49. un 54. pants – Piemērošanas joma –
Pārrobežu reorganizācija – Uzņēmuma juridiskās adreses pārcelšana uz citu dalībvalsti, nepārceļot
faktisko juridisko adresi – Pieteikums par uzņēmuma izslēgšanu no izcelsmes dalībvalsts
komercreģistra – Prasība par uzņēmuma darbības izbeigšanu un likvidāciju – Kreditoru,
mazākumdalībnieku un darba ņēmēju aizsardzība – Samērīgums

I – Ievads

1. Vai brīvībai veikt uzņēmējdarbību ir pretrunā dalībvalsts tiesību normas, atbilstoši kurām saskaņā ar šīs dalībvalsts tiesībām dibinātai sabiedrībai ir aizliegts reorganizēties par sabiedrību saskaņā ar citas dalībvalsts tiesībām?
2. Tāds būtībā ir jautājums, uz kuru Tiesai ir jāatbild saistībā ar šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu. Tas tiek uzdots, ņemot vērā Polijas sabiedrības ar ierobežotu atbildību vēlmi, saglabājot tās juridisko identitāti, iegūt saskaņā ar Luksemburgas tiesībām dibinātas sabiedrības juridisko formu. Taču šīs darbības pabeigšanai nepieciešamā sabiedrības izslēgšana no Polijas komercreģistra nav iespējama tāpēc, ka šīs dalībvalsts tiesībās šajā nolūkā ir paredzēta iepriekšēja sabiedrības likvidācija un darbības izbeigšana.
3. Tiesai šajā ziņā ir iespēja precizēt brīvības veikt uzņēmējdarbību piemērošanas jomas apmēru un izskaidrot jautājumu, kuram ir būtiska nozīme. Tas tādēļ, ka ir jāizlemj, vai šī brīvība saskaņā ar dalībvalsts tiesībām dibinātai sabiedrībai garantē ne tikai brīvību izvēlēties tās saimnieciskās darbības veikšanas vietu Savienībā, bet arī, atrauti no minētā, tās juridiskās formas pārrobežu maiņu.

¹ Oriģinālvaloda – vācu.

4. Tāpēc lieta papildinās virkni labi zināmu Tiesas spriedumu par sabiedrību pārrobežu mobilitāti². Patiešām, tikai dažas Savienības tiesību jomas ir tādas, kas rada līdzīgas profesionālās dzīves kaislības un kas būtu tikušas tikpat daudz analizētas. Vai lai, ņemot vērā gluži milzīgo šai tēmai veltīto apcerējumu skaitu³, izteiktos *Karl Valentin*⁴ vārdiem: “Visi jau ir pateikti, tikai ne visi vēl ir runājuši.”

5. Tātad tagad atkal Tiesa tiek aicināta pieņemt lēmumu.

II – Atbilstošās tiesību normas

A – Savienības tiesības

6. Atbilstošās Savienības tiesību normas izriet no brīvības veikt uzņēmējdarbību saskaņā ar LESD 49. un 54. pantu.

B – Valsts tiesības

7. Polijas *Kodeks spółek handlowych* (Komerccsabiedrību kodekss, turpmāk tekstā – “KSH”) 270. pantā ir noteikts:

“Sabiedrības darbības izbeigšanu izraisa:

[..]

2) ar notariālu aktu apstiprināts dalībnieku lēmums par sabiedrības darbības izbeigšanu vai par juridiskās adreses pārcelšanu uz ārvalsti;

[..].”

8. KSH 272. pants ir formulēts šādi:

“Sabiedrības darbība tiek izbeigta pēc likvidācijas procedūras pabeigšanas ar svītrotas no reģistra brīdī.”

9. KSH 288. panta 1. punktā ir noteikts, ka sabiedrības gala pārskats pēc tam, kad dalībnieku sapulce to ir apstiprinājusi un ir pabeigta likvidācijas procedūra, ir jāpaziņo sabiedrības juridiskajā adresē un jāiesniedz komercreģistra tiesā kopā ar pieteikumu par sabiedrības izslēgšanu no reģistra. Atskaites datums ir datums pirms to aktīvu sadalīšanas, kas palikuši pēc kreditoru prasījumu atmaksāšanas vai nodrošināšanas.

10. KSH 551.–568. pantā ir reglamentēta sabiedrību reorganizācija. Šajā ziņā KSH 562. panta 1. punktā ir noteikts, ka kapitālsabiedrības reorganizācijai ir nepieciešams attiecīgs dalībnieku vai kopsapulces lēmums.

2 Spriedumi, 1988. gada 27. septembris, *Daily Mail and General Trust* (81/87, EU:C:1988:456), 1999. gada 9. marts, *Centros* (C-212/97, EU:C:1999:126), 2002. gada 5. novembris, *Überseering* (C-208/00, EU:C:2002:632), 2003. gada 30. septembris, *Inspire Art* (C-167/01, EU:C:2003:512), 2005. gada 13. decembris, *SEVIC Systems* (C-411/03, EU:C:2005:762), 2008. gada 16. decembris, *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723), un 2012. gada 12. jūlijs, *VALE* (C-378/10, EU:C:2012:440). Sekundāro tiesību līmenī šī joma vēl aizvien gandrīz nemaz nav sīkāk reglamentēta, tomēr skat. 2005. gada 26. oktobra Direktīvu 2005/56/EK par kapitālsabiedrību pārrobežu apvienošanu (OV 2005, L 310, 1. lpp.) un 2001. gada 8. oktobra Regulu Nr. 2157/2001 par Eiropas uzņēmējdarbības (SE) statūtiem (OV 2001, L 294, 1. lpp.).

3 Atskaitot divkārtos ierakstus, piemēram, Tiesas judikatūras datu bankā šobrīd ir atrodams ne mazāk kā 559 zinātniskas publikācijas, kuras ir tieši veltītas 2. zemsvītras piezīmē minētajiem pamatspriedumiem (skat. curia.europa.eu).

4 Bavāriešu komiķis, kabare mākslinieks, autors un neskaitāmu “spārnotu” teicienu radītājs (1882–1948).

11. *Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe* (2011. gada 4. februāra likums – Starptautiskās privāttiesības, turpmāk tekstā – “SPT likums”) 17. pants tostarp ir formulēts šādi:

“1. Juridiskai personai tiek piemērotas tās valsts tiesības, kurā atrodas tās juridiskā adrese.

2. Tomēr, ja 1. punktā minētajās tiesībās ir paredzēta tās valsts tiesību piemērojamība, uz kurām pamatojoties juridiskā persona tika izveidota, ir piemērojamas šīs valsts tiesības.

[..]”

12. SPT likuma 19. pantā ir noteikts:

“1. Ar juridiskās adreses pārcelšanas uz citu valsti brīdi juridiskajai personai ir piemērojamas attiecīgās valsts tiesības. Juridiskās personas statuss, kas ir iegūts valstī, kurā iepriekš ir bijusi tās juridiskā adrese, tiek saglabāts, ja tas ir paredzēts katras no attiecīgajām valstīm tiesībās. Juridiskās adreses pārcelšanas Eiropas Ekonomikas zonas ietvaros dēļ netiek zaudēts juridiskās personas statuss.

2. Juridisko personu, kuru juridiskā adrese ir dažādās valstīs, apvienošanai ir jāatbilst šo valstu tiesībās paredzētajām prasībām.”

III – Pamatlieta un tiesvedība Tiesā

13. *Polbud-Wykonawstwo sp. z o.o.* (turpmāk tekstā – “*Polbud*”) ir saskaņā Polijas tiesībām dibināta sabiedrība ar ierobežotu atbildību ar juridisko adresi Loncko [*Łącko*]. Tās dalībnieki 2011. gada 30. septembrī pieņēma lēmumu pārcelt “sabiedrības juridisko adresi” atbilstoši *KSH* 270. panta 2. punktam uz Luksemburgas Lielhercogisti. Faktiskās saimnieciskās darbības veikšanas vieta nemainījās.

14. Pamatojoties uz minēto, *Polbud* 2011. gada 19. oktobrī lūdza kompetentajai komercreģistra tiesai uzsākt likvidācijas procedūru. Tā 2011. gada 26. oktobrī tika reģistrēta komercreģistrā, un tika iecelts likvidators.

15. 2013. gada 28. maijā *Polbud* sabiedrības dalībnieku sapulce pie notāra Rambruhā [*Rambrouch*] (Luksemburga) vienojās īstenot 2011. gada septembrī pieņemto lēmumu par juridiskās adreses pārcelšanu un no šī datuma pārcelt sabiedrības juridisko adresi uz Luksemburgu, saglabājot juridiskās personas statusu un neizveidojot jaunu juridisko personu. It īpaši tika pieņemts arī lēmums par saskaņā ar Luksemburgas tiesībām dibinātas sabiedrības ar ierobežotu atbildību juridiskās formas pieņemšanu, nosaukuma mainīšanu uz *Consoil Geotechnik S.à.r.l.* (turpmāk tekstā – “*Consoil*”) un sabiedrības līguma izteikšanu jaunā redakcijā. Pamatojoties uz minēto, *Consoil* 2013. gada 14. jūnijā tika reģistrēta Luksemburgas uzņēmumu reģistrā⁵.

16. Pēc tam, 2013. gada 24. jūnijā, *Polbud* komercreģistra tiesā Polijā iesniedza pieteikumu par izslēgšanu no komercreģistra. Šīs tiesas rīkojumu iesniegt šim nolūkam nepieciešamos pierādījumus par sabiedrības darbības izbeigšanu un likvidāciju *Polbud* neizpildīja. Tieši pretēji, tā norādīja uz sabiedrības juridiskās adreses pārcelšanu uz Luksemburgu un sabiedrības darbības turpināšanos saskaņā ar šīs dalībvalsts tiesībām.

17. Komercreģistra tiesa ar 2013. gada 19. septembra lēmumu pieteikumu noraidīja. Par minēto iesniegtās sūdzības pirmajā un otrajā instancē netika apmierinātas.

⁵ Skat. Luksemburgas Lielhercogistes 2013. gada 31. jūlija *Oficiālo Vēstnesi – Recueil des Sociétés et Associations*, C - N° 1841, 88334.–88342. lpp.

18. Ar 2014. gada 4. jūnija kasācijas sūdzību sabiedrība visbeidzot vērsās *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija). Tā norāda, ka ar dienu, kad juridiskā adrese tika pārcelta uz Luksemburgu, tā esot zaudējusi tās Polijas juridiskās personas statusu un esot kļuvusi par saskaņā ar Luksemburgas tiesībām dibinātu sabiedrību. Šajā brīdī esot beigusies likvidācijas procedūra, un sabiedrību esot bijis jāizslēdz no Polijas komercreģistra.

19. *Sąd Najwyższy* ir šaubas par to, vai atteikšanās izslēgt sabiedrību no komercreģistra tāpēc, ka nav izpildīti saskaņā ar Polijas tiesībām izvirzītie priekšnoteikumi, atbilst Savienības tiesībās piešķirtajai brīvībai veikt uzņēmējdarbību. Tādēļ tā 2015. gada 22. oktobrī atbilstoši LESD 267. pantam vērsās Tiesā ar šādiem jautājumiem:

- “1) Vai LESD 49. un 54. pantam ir pretrunā tas, ka dalībvalsts, kurā tika dibināta sabiedrība ar ierobežotu atbildību, piemēro valsts tiesību normas, atbilstoši kurām izslēgšana no komercreģistra ir atkarīga no sabiedrības darbības izbeigšanas pēc likvidācijas procedūras īstenošanas, ja sabiedrība ir tikusi dibināta no jauna citā dalībvalstī, pamatojoties uz dalībnieku lēmumu, kurā ir paredzēta juridiskās personas statusa, kas iegūts dibināšanas valstī, saglabāšana?
- 2) Ja tiek atbildēts noliedzoši: vai LESD 49. un 54. pants var tikt interpretēti tādējādi, ka no valsts tiesību normām izrietošais pienākums veikt sabiedrības likvidācijas procedūru, kurš ietver pastāvošo darījumu nokārtošanu, parādu atgūšanu, saistību izpildīšanu un sabiedrības aktīvu likvidēšanu, kreditoru prasījumu atmaksāšanu vai nodrošināšanu, finanšu pārskata par šīm darbībām iesniegšanu, kā arī personas iecelšanu, kas uzglabās grāmatas un dokumentus, un kurš pastāv pirms sabiedrības darbības izbeigšanas, kas notiek izslēgšanas no reģistra brīdī, ir piemērots, nepieciešams un samērīgs līdzeklis atbilstoši sabiedrisko interešu aizsardzībai migrējošas sabiedrības kreditoru, mazākumdalībnieku un darba ņēmēju aizsardzības formā?
- 3) Vai LESD 49. un 54. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojumi iekļauj situāciju, kad sabiedrība, lai pārveidotos par citas dalībvalsts sabiedrību, uz to pārcel juridisko adresi, nemainot uzņēmuma galveno atrašanās vietu, kas paliek dibināšanas valstī?”

20. Tiesvedībā Tiesā rakstveida apsvērumus iesniedza Polijas Republika, Austrijas Republika, Portugāles Republika un Eiropas Komisija. 2017. gada 6. marta tiesas sēdē piedalījās minētie lietas dalībnieki, izņemot Portugāles Republiku, kā arī *Polbud* un Vācijas Federatīvā Republika.

IV – Juridiskais vērtējums

21. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par *Polbud* iecerēto tās juridiskās formas maiņu uz saskaņā ar Luksemburgas tiesībām dibinātu sabiedrību ar ierobežotu atbildību. Tā kā Luksemburga, tāpat kā arī visas citas dalībvalstis, kā saskaņā ar valsts tiesībām izveidotu sabiedrību dibināšanas un darbības turpināšanās priekšnoteikumu ir izvirzījusi juridiskās adreses atrašanos šajā valstī, šāda rīcība ir obligāti saistīta ar juridiskās adreses pārcelšanu⁶. Šķiet, ka ar *Consoil* reģistrēšanu Luksemburgas uzņēmumu reģistrā tas arī ir noticis⁷.

6 Mēģinājumi ieviest sekundāro tiesību līmeni tiesisko regulējumu par pārrobežu juridiskās adreses pārcelšanu ar Četrpadsmito uzņēmējdarbības tiesību direktīvu līdz šim nav bijuši veiksmīgi. Eiropas Parlaments ar 2012. gada 14. jūnija Rezolūciju par Eiropas uzņēmējdarbības tiesību nākotni (P7_TA(2012)0259) atkārtoti prasīja Komisijai, lai tā iesniegtu attiecīgu likumdošanas priekšlikumu. Komisija 2012. gada 12. decembra paziņojumā (“Rīcības plāns: Eiropas uzņēmējdarbības tiesības un korporatīvā vadība”, COM(2012) 740 *final*) būtībā atzina jautājuma nozīmīgumu un pēc tam veica apspriešanās procedūru (skat. http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/seat-transfer/docs/summary-of-responses_en.pdf). Citas darbības, ciktāl var spriest, līdz šim nav veiktas.

7 Funkcionāli līdzīgs risinājums labākajā gadījumā varētu tikt sasniegts ar pārrobežu apvienošanas saskaņā ar Direktīvu 2005/56 (minēta 2. zemsvītras piezīmē). Taču šajā gadījumā tiesību subjekta, kas nodod tiesības, darbība tiek izbeigta, nesaglabājot tā juridisko identitāti (skat. direktīvas 2. panta 2) punktu).

22. Atbilstoši Tiesas terminoloģijai notiek pārrobežu reorganizācija. Ar minēto ir jāsaprot sabiedrības reorganizācija par sabiedrību, kurai piemēro citas dalībvalsts tiesības un kura rodas minētā rezultātā⁸.

23. Šādas reorganizācijas izdošanās būtībā ir vienlīdz atkarīga no izcelsmes un arī uzņemošās dalībvalsts tiesību sistēmām. Tā, piemēram, spriedumā *VALE*⁹ runa bija par to, ka, lai gan uzņemošā dalībvalsts iekšzemes sabiedrībām sniedza reorganizācijas iespēju, tā nepieļāva pārrobežu reorganizācijas. Turpretim šajā lietā runa ir par izcelsmes dalībvalsts noteiktiem ierobežojumiem. Proti, Polijas tiesību aktos nav atļauts *Polbud*, kuras juridiskās personas statusu ir paredzēts saglabāt *Consoil* formā, izslēgt no komercreģistra bez iepriekšējas likvidācijas un darbības izbeigšanas.

24. Turpinājumā būtībā ir jānoskaidro, vai šāda rīcība ir pretrunā brīvībai veikt uzņēmējdarbību. Šajā ziņā lietas īpatnība ir tāda, ka pārrobežu reorganizācija saskaņā ar argumentāciju lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu nenotiek kopā ar sabiedrības galvenās uzņēmējdarbības vietas maiņu. Iesniedzējtiesa šaubās, vai, ņemot vērā minēto, ir konstatējama brīvības veikt uzņēmējdarbību piemērojamība (trešais jautājums), vai ir konstatējams ierobežojums (pirmais jautājums) un vai tas attiecīgajā gadījumā var tikt attaisnots (otrais jautājums).

A – Par trešo prejudiciālo jautājumu

25. Mazliet neskaidri formulētais trešais prejudiciālais jautājums ir par brīvības veikt uzņēmējdarbību saskaņā ar LESD 49. un 54. pantu piemērošanas jomu. Tas ir jāanalizē vispirms. Proti, ja tāda pārrobežu reorganizācija kā šajā lietā iecerētā neietilpst brīvības veikt uzņēmējdarbību piemērošanas jomā, turpmākie jautājumi par ierobežojumu un pamatojumu vispār nerodas.

26. Ar savu jautājumu iesniedzējtiesa vēlas zināt, vai brīvība veikt uzņēmējdarbību ir piemērojama gadījumā, kad saskaņā ar dalībvalsts tiesībām dibināta sabiedrība, lai reorganizētos par citas dalībvalsts sabiedrību, savu juridisko adresi pārceļ uz šo citu dalībvalsti, nemainot “uzņēmuma galveno atrašanās vietu” – proti, izmantojot formulējumu, ko Tiesa ir izmantojusi spriedumā *Cartesio*¹⁰, – *faktisko adresi*, kura paliek izcelsmes dalībvalstī.

27. Saskaņā ar Tiesas judikatūru sabiedrību reorganizācijas darbības principā ietilpst saimnieciskajās darbībās, attiecībā uz kurām dalībvalstīm ir pienākums ievērot brīvību veikt uzņēmējdarbību¹¹. Taču minētais nenožīmē, ka visas šādas darbības ietilpst šīs brīvības piemērošanas jomā. Drīzāk ir tā, ka vienmēr ir jābūt izpildītiem priekšnoteikumiem saskaņā ar LESD 49. pantu. Saskaņā ar šo tiesību normu ir aizliegti ierobežojumi kādas dalībvalsts pilsoņu brīvībai veikt uzņēmējdarbību citā dalībvalstī, turklāt saskaņā ar dalībvalsts tiesībām likumīgi dibināto sabiedrību tiesiskais statuss saskaņā ar LESD 54. pantu ir pielīdzināts pilsoņu tiesiskajam statusam.

28. Līdz ar to ir jāpārbauda, vai *Polbud* ir jāuzskata par sabiedrību LESD 54. panta izpratnē un tāpēc tā var atsaukties uz brīvību veikt uzņēmējdarbību (par to 1) punktā), kā arī ir jāpārbauda, vai šajā gadījumā iecerētā reorganizācija ir saistīta ar uzņēmējdarbību citā dalībvalstī (par to 2) punktā).

⁸ Skat. spriedumu, 2012. gada 12. jūlijs, *VALE* (C-378/10, EU:C:2012:440, 19. un 23. punkts).

⁹ Skat. spriedumu, 2012. gada 12. jūlijs, *VALE* (C-378/10, EU:C:2012:440).

¹⁰ Skat. spriedumu, 2008. gada 16. decembris, *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723, 47. punkts).

¹¹ Spriedumi, 2012. gada 12. jūlijs, *VALE* (C-378/10, EU:C:2012:440, 24. punkts), un 2005. gada 13. decembris, *SEVIC Systems* (C-411/03, EU:C:2005:762, 19. punkts).

1) Sabiedrība LESD 54. panta izpratnē

29. Saskaņā ar judikatūru jautājums par to, vai sabiedrībai, kura atsaucas uz brīvību veikt uzņēmējdarbību, ir piemērojams LESD 49. pants, atbilstoši LESD 54. pantam ir iepriekšējs jautājums, uz kuru var atbildēt tikai saskaņā ar valsts tiesībām. Proti, dalībvalstīm ir tiesības noteikt gan saikni, kas tiek prasīta no sabiedrības, lai to varētu uzskatīt par tādu, kura ir dibināta saskaņā ar valsts tiesībām un kura tādējādi var iegūt tiesības izmantot brīvību veikt uzņēmējdarbību, gan to, kas tiek prasīta, lai saglabātu šo statusu¹².

30. Ņemot vērā Polijas SPT likuma 17. panta 1. punktu, neskaidrs varētu šķist jautājums, vai *Polbud* pēc juridiskās adreses pārcelšanas uz Luksemburgu vēl ir uzskatāma par Polijas sabiedrību un kā tāda var atsaukties uz brīvību veikt uzņēmējdarbību. Tas tādēļ, ka saskaņā ar šo tiesību normu juridiskai personai tiek piemērotas tās valsts tiesības, kurā atrodas tās juridiskā adrese. Atbilstoši Polijas norādēm tiesas sēdē Polijas likumdevējs ir atturējies precizēt jēdzienu “juridiskā adrese”. Taču, ja ar minēto ir domāta statūtos norādītā juridiskā adrese, sekām būtu jābūt tādām, ka *Polbud* jau vairs nebūtu jāuzskata par saskaņā ar Polijas tiesībām dibinātu sabiedrību.

31. Taču tas ir jānoskaidro iesniedzējtiesai, un šajā gadījumā uz minēto jautājumu var neatbildēt, jo šī tiesa pati neapšaubā to, ka *Polbud* var atsaukties uz brīvību veikt uzņēmējdarbību.

2) Uzņēmējdarbība citā dalībvalstī

32. Kā nākamais jautājums ir jāanalizē tas, vai ir konstatējama uzņēmējdarbība citā dalībvalstī LESD 49. panta izpratnē.

33. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru uzņēmējdarbības jēdziens ir ļoti plašs, paredzot iespēju stabili un ilgstoši piedalīties citas dalībvalsts saimnieciskajā dzīvē un gūt no tā labumu¹³. Šajā ziņā ir jānodrošina pastāvīga klātbūtne uzņēmumā dalībvalstī, un to var konstatēt, balstoties uz objektīviem un pārbaudāmiem faktiem¹⁴.

34. Precizējot uzņēmējdarbības jēdzienu, Tiesa ir arī uzsvērusi, ka no tā izriet faktiskā saimnieciskās darbības veikšana, stabili un uz nenoteiktu laiku nodibinoties uzņēmumā dalībvalstī¹⁵. Savā jaunākajā judikatūrā tā no minētā ir secinājusi, ka ir jākonstatē *reāla* nodibināšanās uzņēmumā dalībvalstī un *faktiska saimnieciskās darbības* veikšana tajā¹⁶. Taču līdz šim Tiesa faktiskās uzņēmējdarbības kritēriju ir vērtējusi tikai saistībā ar konstatējamu ierobežojumu¹⁷ vai ierobežojošu pasākumu pamatojumu¹⁸.

12 Skat. spriedumus, 2008. gada 16. decembris, *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723, 109. un 110. punkts), 2011. gada 29. novembris, *National Grid Indus* (C-371/10, EU:C:2011:785, 26. un 27. punkts), un 2012. gada 12. jūlijs, *VALE* (C-378/10, EU:C:2012:440, 28. un 29. punkts).

13 Skat. spriedumus, 1974. gada 21. jūnijs, *Reyners* (2/74, EU:C:1974:68, 21. punkts), 1995. gada 30. novembris, *Gebhard* (C-55/94, EU:C:1995:411, 25. punkts), 2006. gada 14. septembris, *Centro di Musicologia Walter Stauffer* (C-386/04, EU:C:2006:568, 18. punkts), un 2010. gada 26. oktobris, *Schmelz* (C-97/09, EU:C:2010:632, 37. punkts).

14 Skat. spriedumus, 2006. gada 14. septembris, *Centro di Musicologia Walter Stauffer* (C-386/04, EU:C:2006:568, 19. punkts), un 2010. gada 26. oktobris, *Schmelz* (C-97/09, EU:C:2010:632, 38. punkts).

15 Spriedumi, 1991. gada 25. jūlijs, *Factortame u.c.* (C-221/89, EU:C:1991:320, 20. punkts), un 1991. gada 4. oktobris, Komisija/Apvienotā Karaliste (C-246/89, EU:C:1991:375, 21. punkts).

16 Skat. spriedumus, 2006. gada 12. septembris, *Cadbury Schweppes* un *Cadbury Schweppes Overseas* (C-196/04, EU:C:2006:544, 54. punkts), 2012. gada 12. jūlijs, *VALE* (C-378/10, EU:C:2012:440, 34. punkts), un 2016. gada 21. decembris, *AGET Iraklis* (C-201/15, EU:C:2016:972, 51. punkts).

17 Skat. spriedumus, 2012. gada 12. jūlijs, *VALE* (C-378/10, EU:C:2012:440, 34. punkts), un 2016. gada 21. decembris, *AGET Iraklis* (C-201/15, EU:C:2016:972, 51. punkts).

18 Spriedums, 2006. gada 12. septembris, *Cadbury Schweppes* un *Cadbury Schweppes Overseas* (C-196/04, EU:C:2006:544, 54. punkts).

35. Taču, ja, pirmkārt, uzņēmējdarbība bez šaubām ir brīvības veikt uzņēmējdarbību piemērošanas nosacījums un, otrkārt, uzņēmējdarbības jēdziens pastāvīgajā judikatūrā paredz reālu nodibināšanos uzņēmējdarbības dalībvalstī un faktisku saimnieciskās darbības veikšanu, attiecīgi brīvības veikt uzņēmējdarbību piemērošanas jomā būtu jāietilpst tikai darbībām, kas ir saistītas ar uzņēmējdarbību reālas nodibināšanās izpratnē.

36. Ņemot vērā plašo izpratni, kuru Tiesa izmanto saistībā ar uzņēmējdarbības jēdzienu, šajā ziņā pietiek jau ar tādas zināmas infrastruktūras pastāvēšanu uzņēmējdarbības dalībvalstī, kas ļauj tur stabili un ilgstoši veikt saimniecisko darbību¹⁹. Turklāt saskaņā ar judikatūru pietiek jau ar nodomu uzsākt šādu uzņēmējdarbību²⁰.

37. Saistībā ar šo lietu ir jānorāda, ka saskaņā ar iesniedzējtiesas argumentāciju *Polbud* uzņēmējdarbības galvenā vieta joprojām bija Polijā. Tāpēc vien nav izslēgts, ka sabiedrība tik un tā Luksemburgā veic tādas darbības, kas ir īsta uzņēmējdarbība judikatūras izpratnē, vai ka tās nodoms ir uzsākt šādu uzņēmējdarbību. Ja tas tā ir, brīvība veikt uzņēmējdarbību ir piemērojama²¹.

38. Turpretim, ja *Polbud* vienīgais mērķis ir tai piemērojamo uzņēmējdarbības tiesību maiņa, brīvība veikt uzņēmējdarbību nav piemērojama. Tas tādēļ, ka, lai gan ar to saimnieciskās darbības subjektiem Savienībā tiek piešķirta brīvība izvēlēties saimnieciskās darbības veikšanas vietu, tomēr ar to netiek piešķirta brīva izvēle saistībā ar tiem piemērojamajām tiesībām. Tāpēc brīvība veikt uzņēmējdarbību ir piemērojama pārrobežu reorganizācijai nevis kā pašmērķim, bet gan tikai kopsakarā ar faktisku uzņēmējdarbību.

– Par spriedumu *Cartesio*

39. It īpaši no sprieduma *Cartesio*²² citāds secinājums neizriet. Tiesa tajā, no vienas puses, atzina, ka dalībvalstis var neļaut sabiedrībām, kas ir dibinātas saskaņā ar šīs valsts tiesībām, saglabāt šo statusu, ja tās savu juridisko adresi pārceļ uz citu dalībvalsti, tādējādi laužot saikni, kas ir paredzēta dibināšanas dalībvalsts tiesībās²³. No otras puses, kā Tiesa ir norādījusi *obiter dicens*, sabiedrības juridiskās adreses pārcelšana, nemainot tai piemērojamās tiesību aktus, ir jānošķir no gadījuma, kad sabiedrība tiek pārcelta no vienas dalībvalsts uz citu dalībvalsti, mainot piemērojamās valsts tiesības, un reorganizējas, iegūstot tādas sabiedrības formu, kurai ir piemērojami šīs otrās dalībvalsts tiesību akti²⁴.

40. Šī argumentācija nevar tikt saprasta tādējādi, ka Tiesa pārrobežu reorganizācijas uzskatītu par tādām, kas ietilpst brīvības veikt uzņēmējdarbību piemērošanas jomā atrauti no jebkādas faktiskas uzņēmējdarbības. Drīzāk, aplūkojot tās apsvērumus kopsakarā, var secināt, ka tā ir nošķirusi faktiskās juridiskās adreses pārcelšanu, nemainot attiecīgajai sabiedrībai piemērojamās tiesības, un pārcelšanu, mainot šīs tiesības. Šāds secinājums, šķiet, ir jāizdara jau tāpēc vien, ka, pirmkārt, Tiesas *obiter dictum* ir jāsaprot, ņemot vērā pamattēzi, kurai tas seko, un, otrkārt, minētā sprieduma priekšmets būtībā ir sabiedrības faktiskās juridiskās adreses pārcelšana²⁵.

– Par spriedumiem *Centros* un *Inspire Art*

19 Skat. spriedumu, 2003. gada 11. decembris, *Schnitzer* (C-215/01, EU:C:2003:662, 32. punkts). Atsevišķos gadījumos var pietikt ar telpu nomu profesionāliem mērķiem; skat. spriedumus, 1985. gada 18. jūnijs, *Steinhauser* (197/84, EU:C:1985:260, 16. punkts), un 1986. gada 4. decembris, Komisija/Vācija (205/84, EU:C:1986:463, 21. punkts). Turpretim nepietiek tikai ar reģistrāciju uzņēmējdarbības dalībvalstī; skat. spriedumu, 1991. gada 25. jūlijs, *Factortame* u.c. (C-221/89, ECLI:EU:C:1991:320, 21. punkts).

20 Skat. spriedumu, 2012. gada 12. jūlijs, *VALE* (C-378/10, EU:C:2012:440, 35. punkts).

21 Šajā ziņā es vēlos norādīt uz *Polbud* aizstāves tiesas sēdē pausto argumentāciju, atbilstoši kurai sabiedrība pretēji lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu izklāstītajam ir pilnīgi pārcēlusies uz Luksemburgu un Polijā vairs neveic nekādu saimniecisko darbību. Minētā galīgs izvērtējums tomēr ir iesniedzējtiesas kompetencē.

22 Spriedums, 2008. gada 16. decembris, *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723).

23 Spriedums, 2008. gada 16. decembris, *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723, 110. punkts).

24 Spriedums, 2008. gada 16. decembris, *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723, 111. punkts).

25 Skat. sprieduma 47. punktu.

41. Nav konstatējamas arī pretrunas ar spriedumiem *Centros*²⁶ un *Inspire Art*²⁷. Proti, ir tiesa, ka, ja *Polbud* kā saskaņā ar dalībvalsts tiesībām dibināta sabiedrība tikai vēlētos citā dalībvalstī nodarboties ar saimniecisko darbību, tas atbilst situācijai, kuru Tiesa minētajos spriedumos galu galā atzina par atbilstošu brīvībai veikt uzņēmējdarbību. Tomēr situācijas ir jānošķir. Attiecīgajās lietās Tiesa lietas apstākļus vērtēja attiecīgi no tādas dalībvalstī dibinātas sabiedrības viedokļa, kura vēlējās nodarboties ar uzņēmējdarbību citā dalībvalstī – sabiedrības īpašnieku reģistrācijas valstī. Turpretim no lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu izklāstītā var secināt, ka šajā lietā runa ir par jau dibinātu sabiedrību, kas tikai vēlas mainīt tās juridisko formu.

42. Turklāt cits secinājums neizriet no apstākļa, ka Luksemburgā sabiedrībai *Consoil* formā izdevās tikt reģistrētai ar pasludināto mērķi saglabāt *Polbud* juridiskās personas statusu. Raugoties no Polijas viedokļa, tam nevar būt nozīme. Proti, kā ir uzsvērusi Tiesa, sabiedrību pārrobežu reorganizācijas priekšnosacījums ir *secīga* divu valstu tiesību normu piemērošana²⁸. Izsakoties tēlaini, *Polbud* šādi gan jau ar vienu kāju ir Luksemburgā, taču otra tāpat kā iepriekš atrodas Polijā.

3) Starpsecinājumi

43. Tāpēc uz trešo prejudiciālo jautājumu ir jāatbild tādējādi, ka brīvība veikt uzņēmējdarbību saskaņā ar LESD 49. un 54. pantu ir piemērojama gadījumā, kad saskaņā ar dalībvalsts tiesībām dibināta sabiedrība, lai reorganizētos par saskaņā ar citas dalībvalsts tiesībām dibinātu sabiedrību, savu juridisko adresi pārceļ uz šo dalībvalsti, ja ir konstatējama šīs sabiedrības reāla nodibināšanās citā dalībvalstī ar mērķi veikt faktisku saimniecisko darbību vai ir iecere to darīt. Minētais neietekmē šīs dalībvalsts tiesības noteikt gan saikni, kas tiek prasīta, lai sabiedrību varētu uzskatīt par tādu, kas ir dibināta saskaņā ar valsts tiesībām, gan saikni, kas tiek prasīta, lai šo statusu saglabātu.

B – Par pirmo prejudiciālo jautājumu

44. Gadījumā, ja *Polbud* ir reāli nodibinājusies Luksemburgā, kas ir jāvērtē iesniedzējtiesai, kā nākamais ir jāanalizē pirmais prejudiciālais jautājums. Ar to ir gribēts noskaidrot, vai brīvība veikt uzņēmējdarbību tiek ierobežota, ja saistībā ar pārrobežu reorganizāciju nepieciešamās attiecīgās sabiedrības izslēgšanas no izcelsmes dalībvalsts komercreģistra priekšnosacījums ir tās iepriekšēja likvidācija un darbības izbeigšana.

45. Atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai par brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojumiem ir jāuzskata visi pasākumi, kas aizliedz, kavē vai padara mazāk pievilcīgu šīs brīvības izmantošanu²⁹.

46. Saskaņā ar iesniedzējtiesas sniegto informāciju Polijas sabiedrības juridiskās adreses pārcelšana Savienības iekšienē atbilstoši SPT likuma 19. panta 1. punktam nenozīmē juridiskās personas statusa zaudēšanu. Arī sabiedrībai piemērojamo tiesību aktu maiņas gadījumā personas identitāte saglabājas. Līdz ar to Polijas tiesībās būtībā ir atzīts, ka *Polbud* juridiskās personas statuss var turpināt pastāvēt *Consoil* formā. Taču vienlaikus lēmuma par juridiskās adreses pārcelšanu uz ārvalstīm atbilstoši *KSH* 270. panta 2. punktam, lasot to kopā ar *KSH* 272. pantu, sekas ir sabiedrības darbības izbeigšana pēc likvidācijas procedūras pabeigšanas.

²⁶ Spriedums, 1999. gada 9. marts, *Centros* (C-212/97, EU:C:1999:126).

²⁷ Spriedums, 2003. gada 30. septembris, *Inspire Art* (C-167/01, EU:C:2003:512).

²⁸ Skat. spriedumu, 2012. gada 12. jūlijs, *VALE* (C-378/10, EU:C:2012:440, 37. punkts).

²⁹ Skat. spriedumus, 1995. gada 30. novembris, *Gebhard* (C-55/94, EU:C:1995:411, 37. punkts), 2002. gada 17. oktobris, *Payroll* u.c. (C-79/01, EU:C:2002:592, 26. punkts), 2004. gada 5. oktobris, *CaixaBank France* (C-442/02, EU:C:2004:586, 11. punkts), 2011. gada 29. novembris, *National Grid Indus* (C-371/10, EU:C:2011:785, 36. punkts), un 2016. gada 21. decembris, *AGET Iraklis* (C-201/15, EU:C:2016:972, 48. punkts).

47. Tomēr Polijas iestāžu atteikšanās *Polbud* bez iepriekšējas likvidācijas un darbības izbeigšanas izslēgt no komercreģistra ir šķērslis pārrobežu reorganizācijas īstenošanai. Līdz ar to ir konstatējams brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojums³⁰.

48. Tāpēc uz pirmo prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka gadījumā, kad saskaņā ar dalībvalsts tiesībām dibināta sabiedrība ir reāli nodibinājusies vai vēlas nodibināties citā dalībvalstī ar mērķi veikt faktisku saimniecisko darbību un reorganizējas par saskaņā ar šīs dalībvalsts tiesībām dibinātu sabiedrību, tādu valsts tiesību aktu piemērošana, atbilstoši kuriem priekšnoteikums šīs sabiedrības izslēgšanai no izcelsmes dalībvalsts komercreģistra ir iepriekšēja darbības izbeigšana pēc likvidācijas procedūras pabeigšanas, ierobežo brīvību veikt uzņēmējdarbību.

C – Par otro prejudiciālo jautājumu

49. Tāpēc noslēgumā atliek analizēt otro jautājumu. Tā mērķis būtībā ir uzzināt, vai pienākums veikt likvidācijas procedūru ir samērīgs līdzeklis, lai aizsargātu sabiedrības, kura veic pārrobežu reorganizāciju, kreditorus, mazākumdalībniekus un darba ņēmējus.

50. Saskaņā ar iesniedzējtiesas izklāstu likvidācijas procedūra aptver konkrēti pastāvošo darījumu nokārtošanu, parādu atgūšanu, saistību izpildišanu un sabiedrības aktīvu likvidēšanu, kreditoru prasījumu atmaksāšanu vai nodrošināšanu, finanšu pārskata par šo darbību veikšanu iesniegšanu, kā arī personas iecelšanu, kas uzglabās grāmatas un dokumentus. Tā notiek pirms sabiedrības darbības izbeigšanas, kas notiek izslēgšanas no komercreģistra brīdī.

51. Izņemot LESD 51. un 52. pantā minētos gadījumus, no pastāvīgās judikatūras izriet, ka brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojumi ir pieļaujami tikai tad, ja tos pamato primāri vispārējo interešu apsvērumi. Turklāt tiem ir jābūt piemērotiem attiecīgā mērķa sasniegšanai, un tie nevar pārsniegt to, kas ir nepieciešams šī mērķa sasniegšanai³¹.

52. Turpinājumā es vispirms aplūkošu Polijas iebildumu, ka prasību par sabiedrības likvidāciju jau attaisnojošot ļaunprātīgas rīcības apkarošanas apsvērumi (par to 1) punktā). Pēc tam es pievērsīšos iesniedzējtiesas prejudiciālajā jautājumā minētajām kreditoru, mazākumdalībnieku un darba ņēmēju interesēm (par to 2) punktā).

1) Par ļaunprātīgas rīcības apkarošanu

53. Polijas ieskatā, šīs lietas pamatā esošās reorganizācijas gadījumā ir runa par mākslīgu konstrukciju, kuru neattaisno ekonomiski apsvērumi. Sabiedrības likvidācija esot piemērots pasākums, lai atturētu uzņēmumus no valsts tiesību apiešanas.

54. Polijas argumentācijai nav nozīmes, ciktāl tā pamatojas uz pieņēmumu, ka *Polbud* iecere ir tikai mainīt sabiedrībai piemērojamos tiesību aktus. Kā iepriekš izklāstīts, tas tā ir tāpēc, ka, uz to vairs neattiektos brīvība veikt uzņēmējdarbību. Taču, ja tā ir piemērojama tāpēc, ka uzņemošajā dalībvalstī tiek veikta faktiskā saimnieciskā darbība, Polijai nevar piekrist.

³⁰ Šajā ziņā skat. spriedumu, 2008. gada 16. decembris, *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723, 112. un 113. punkts).

³¹ Skat. spriedumus, 1995. gada 30. novembris, *Gebhard* (C-55/94, EU:C:1995:411, 37. punkts), 1997. gada 15. maijs, *Futura Participations* un *Singer* (C-250/95, EU:C:1997:239, 26. punkts), 2006. gada 12. septembris, *Cadbury Schweppes* un *Cadbury Schweppes Overseas* (C-196/04, EU:C:2006:544, 47. punkts), 2011. gada 29. novembris, *National Grid Indus* (C-371/10, EU:C:2011:785, 42. punkts), un 2016. gada 21. decembris, *AGET Iraklis* (C-201/15, EU:C:2016:972, 61. punkts). Skat. arī spriedumu, 2008. gada 16. decembris, *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723, 113. punkts).

55. Nav gan šaubu par to, ka neviens nedrīkst ļaunprātīgi atsaukties uz Savienības tiesībām³². Taču vispārīgs pienākums veikt likvidācijas procedūru pārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai novērstu šādu rīcību; galu galā tas ir pielīdzināms nepieļaujamam vispārējam pieņemumam par ļaunprātīgu rīcību³³. Ja pārrobežu reorganizācijas pamatā konkrētā gadījumā ir negodīgi iemesli, dalībvalstīm ir tiesības veikt visus atbilstošos pasākumus, lai krāpniecību novērstu vai izmeklētu³⁴.

2) Par kreditoru, mazākumdalībnieku un darba ņēmēju interešu aizsardzību

56. Kreditoru, mazākumdalībnieku un darba ņēmēju interešu aizsardzība ir primāri vispārējo interešu apsvērumi³⁵. Taču nav konstatējams tas, ka pienākums veikt likvidācijas procedūru būtu piemērots [pasākums], lai aizsargātu minēto grupu intereses. Drīzāk tādējādi pārrobežu reorganizācijas tiek kavētas vai aizliegtas pat tad, ja šīs intereses nav apdraudētas³⁶.

57. Šāds pasākums šķiet, tieši pretēji, gluži nelietderīgs. Proti, kā izklāsta iesniedzējtiesa, likvidācijas mērķis galu galā ir sabiedrības juridiskās pastāvēšanas izbeigšana. Tāpēc minētā sekas ir tādas, ka privātie sabiedrības kreditori zaudē savu līdzšinējo ligumpartneri, visu darba ņēmēju darba tiesiskās attiecības tiek izbeigtas un mazākumdalībniekiem, tāpat kā citiem dalībniekiem, pienākas atlikušie ienākumi no likvidācijas.

58. Taču, izdarot secinājumu par pretējo, tas nenozīmē, ka dalībvalstij būtu liegts attiecībā uz pārrobežu reorganizācijām paredzēt pienākumus un nosacījumus, lai aizsargātu sabiedrības intereses. Tomēr šiem pasākumiem ir jāatbilst samērīguma principam. Turpinājumā es šajā ziņā analizēšu attiecīgi kreditoru (par to a) apakšpunktā), mazākumdalībnieku (par to b) apakšpunktā) un darba ņēmēju (par to c) apakšpunktā) situāciju.

a) Par kreditoru aizsardzību

59. Saistībā ar kreditoru aizsardzību nozīme var būt tikai esošo sabiedrības kreditoru interešu aizsardzībai. Proti, ja *Polbud* pēc pārrobežu reorganizācijas Luksemburgas sabiedrības juridiskajā formā turpina darboties arī Polijā, iespējamiem kreditoriem ir redzams, ka sabiedrības iekšējām un ārējām attiecībām nepiemēro Polijas tiesības³⁷.

60. Taču pastāv risks, ka esošo kreditoru interesēm ar reorganizāciju tiek nodarīts kaitējums. It īpaši sabiedrībai no attiecīgā brīža varētu tikt piemēroti mazāk stingri noteikumi saistībā ar kapitāla aizsardzību un atbildību. Ņemot vērā minēto, nevarētu iebilst, ka šie kreditori drīkstētu pieprasīt atbilstīgu nodrošinājumu, ja tie var pierādīt, ka reorganizācijas dēļ viņu jau pastāvošo prasījumu apmierināšana ir apdraudēta³⁸.

32 Skat. spriedumus, 1998. gada 12. maijs, *Kefalas* u.c. (C-367/96, EU:C:1998:222, 20. punkts), 2000. gada 23. marts, *Diamantis* (C-373/97, EU:C:2000:150, 33. punkts), 2006. gada 21. februāris, *Halifax* u.c. (C-255/02, EU:C:2006:121, 68. punkts), 2014. gada 13. marts, *SICES* u.c. (C-155/13, EU:C:2014:145, 29. punkts), un 2016. gada 28. jūlijs, *Kratzer* (C-423/15, EU:C:2016:604, 37. punkts).

33 Šajā ziņā skat. spriedumus, 2004. gada 4. marts, Komisija/Francija (C-334/02, EU:C:2004:129, 27. punkts), 2006. gada 9. novembris, Komisija/Belģija (C-433/04, EU:C:2006:702, 35. punkts), 2010. gada 28. oktobris, *Établissements Rimbaud* (C-72/09, EU:C:2010:645, 34. punkts), kā arī 2012. gada 5. jūlijs, *SIAT* (C-318/10, EU:C:2012:415, 38. punkts).

34 Skat. spriedumu, 1999. gada 9. marts, *Centros* (C-212/97, EU:C:1999:126, 38. punkts).

35 Skat. spriedumus, 2002. gada 5. novembris, *Überseering* (C-208/00, EU:C:2002:632, 92. punkts), 2005. gada 13. decembris, *SEVIC Systems* (C-411/03, EU:C:2005:762, 28. punkts), un 2012. gada 12. jūlijs, *VALE* (C-378/10, EU:C:2012:440, 39. punkts).

36 Skat. spriedumus, 2005. gada 13. decembris, *SEVIC Systems* (C-411/03, EU:C:2005:762, 30. punkts), un 2012. gada 12. jūlijs, *VALE* (C-378/10, EU:C:2012:440, 40. punkts).

37 Skat. spriedumus, 1999. gada 9. marts, *Centros* (C-212/97, EU:C:1999:126, 36. punkts), un 2003. gada 30. septembris, *Inspire Art* (C-167/01, EU:C:2003:512, 135. punkts).

38 Pēc analogijas skat. Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 5. aprīļa Direktīvas 2011/35/ES par akciju sabiedrību apvienošanu (OV 2011, L 110, 1. lpp.) 13. panta 2. punkta otro daļu, kā arī spriedumu, 1999. gada 9. marts, *Centros* (C-212/97, EU:C:1999:126, 37. punkts).

61. Ciktāl Polija arī argumentē, ka kreditoru situācija reorganizācijas dēļ pasliktinātos arī no procesuālo tiesību viedokļa, un šajā ziņā norāda, ka kreditoriem prasības pret sabiedrību būtu jāceļ citas dalībvalsts tiesā, šis iebildums nav pamatots. Proti, ja, kā liek noprast iesniedzējtiesas argumentācija, sabiedrības faktiskā juridiskā adrese paliek Polijā, ir jāpieņem, ka tā tāpat kā iepriekš tur var tikt iesūdzēta tiesā³⁹.

b) Par mazākumdalībnieku aizsardzību

62. Sabiedrībai piemērojamo tiesību aktu maiņas dēļ varētu tikt ierobežotas arī to dalībnieku tiesības, kuri attiecīgajā gadījumā ir bez panākumiem iebilduši pret reorganizāciju. Tas tādēļ, ka, iespējams, jaunos sabiedrībai piemērojamajos tiesību aktos ir paredzētas izmaiņas dalībnieku tiesībās un pienākumos. Šādā gadījumā šķistu samērīgi attiecīgajiem dalībniekiem dot iespēju to dalību sabiedrības kapitālā izbeigt pret taisnīgu atlīdzību⁴⁰.

c) Par darba ņēmēju aizsardzību

63. Visbeidzot attiecībā uz darba ņēmēju interešu aizsardzību, pirmkārt, vispirms ir jānorāda, ka šo aspektu nav sīkāk aplūkojusi nedz iesniedzējtiesa, nedz lietas dalībnieki. Otrkārt, *Polbud* gadījumā arī nekas neliecina par darbavieta pārcelšanu vai to samazināšanu.

64. Taču reorganizācija un ar to saistītā statūtos norādītās sabiedrības juridiskās adreses pārcelšana varētu ietekmēt konkrētas darba ņēmēju tiesības, kas ir saistītas ar statūtos norādīto juridisko adresi. Ar minēto galvenokārt ir domāta līdzdalība uzņēmumā, t.i., piedalīšanās uzņēmuma vadīšanā⁴¹. Uzņēmējdarbības tiesībās, kuras tai ir piemērojamas pēc reorganizācijas, iespējams, varētu būt paredzēts mazāks darba ņēmēju līdzdalības tiesību apjoms.

65. Šajā ziņā pārrobežu reorganizācija saistībā ar tās potenciālajām sekām attiecībā uz darba ņēmēju tiesībām neatšķiras no pārrobežu apvienošanās⁴². To Savienības likumdevējs ir atsevišķi reglamentējis Direktīvā 2005/56⁴³ un tās 16. pantā ir paredzējis speciālu darba ņēmēju interešu aizsardzības tiesisko regulējumu, kura mērķis būtībā ir vienošanās panākšana pārrunās. Ņemot vērā minēto, nerodas bažas, ja sabiedrības, kas veic pārrobežu reorganizāciju, izcelsmes dalībvalsts pieprasa attiecīgu prasību ievērošanu.

3) Starpsecinājumi

66. Rezumējot uz otro prejudiciālo jautājumu ir jāatbild tādējādi, ka vispārējs pienākums veikt likvidācijas procedūru nav samērīgs līdzeklis sabiedrības, kas veic pārrobežu reorganizāciju, kreditoru, mazākumdalībnieku un darba ņēmēju aizsardzībai.

39 Minētais katrā ziņā ir spēkā, ja ir piemērojama 2012. gada 12. decembra Regula (ES) Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu [nolēmumu] atzišanu un izpildi civillietās un komercietās ("Briseles Ia regula"; OV 2012, L 351, 1. lpp.), skat. attiecīgās regulas 4. panta 1. punktu, lasot to kopā ar 63. panta 1. punkta b) apakšpunktu. Turklāt arī maksātnespējas tiesību piemērošanas nolūkā ir jāuzskata, ka starptautiskā jurisdikcija ir Polijas tiesām, jo, ņemot vērā šīs lietas apstākļus, par sabiedrības galveno interešu centru 2015. gada 20. maija Regulas (ES) 2015/848 par maksātnespējas procedūrām (OV 2015, L 141, 19. lpp.) 3. panta 1. punkta izpratnē ir jāuzskata Polija. Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 2015. gada 10. decembris, *Kornhaas* (C-594/14, EU:C:2015:806).

40 Šajā ziņā skat. 2004. gada 21. aprīļa Direktīvas 2004/25/EK par pārņemšanas piedāvājumiem (OV 2004, L 142, 12. lpp.) 16. panta 2. punktu.

41 Turpretim statūtos norādītajai sabiedrības juridiskajai adresei parasti nav nozīmes attiecībā uz *dalībnieku pārstāvju* līdzdalības tiesību, t.i. tiesību, kuru mērķis ir konkrētu personāla interešu aizsardzība, apjomu.

42 Skat. Direktīvas 2005/56 (minēta 2. zemsvītras piezīmē) preambulas 13. apsvērumu.

43 Minēta 2. zemsvītras piezīmē.

V – Secinājumi

67. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, ierosinu Tiesai uz *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija) uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1. Brīvība veikt uzņēmējdarbību saskaņā ar LESD 49. un 54. pantu ir piemērojama gadījumā, kad saskaņā ar dalībvalsts tiesībām dibināta sabiedrība, lai reorganizētos par saskaņā ar citas dalībvalsts tiesībām dibinātu sabiedrību, savu juridisko adresi pārceļ uz šo dalībvalsti, ja ir konstatējama šīs sabiedrības reāla nodibināšanās citā dalībvalstī ar mērķi veikt faktisku saimniecisko darbību vai ir iecere to darīt. Minētais neietekmē šīs dalībvalsts tiesības noteikt gan saikni, kas tiek prasīta, lai sabiedrību varētu uzskatīt par tādu, kas ir dibināta saskaņā ar valsts tiesībām, gan saikni, kas ir prasīta, lai šo statusu saglabātu.
2. Gadījumā, kad saskaņā ar dalībvalsts tiesībām dibināta sabiedrība ir reāli nodibinājusies vai vēlas nodibināties citā dalībvalstī ar mērķi veikt faktisku saimniecisko darbību un reorganizējas par saskaņā ar šīs dalībvalsts tiesībām dibinātu sabiedrību, tādu valsts tiesību aktu piemērošana, atbilstoši kuriem priekšnoteikums šīs sabiedrības izslēgšanai no izcelsmes dalībvalsts komercreģistra ir iepriekšēja darbības izbeigšana pēc likvidācijas procedūras pabeigšanas, ierobežo brīvību veikt uzņēmējdarbību.
3. Vispārīgs pienākums veikt likvidācijas procedūru nav samērīgs līdzeklis saskaņā ar dalībvalsts tiesībām dibinātas sabiedrības, kas reorganizējas par sabiedrību saskaņā ar citas dalībvalsts tiesībām, kreditoru, mazākumdalībnieku un darba ņēmēju aizsardzībai.